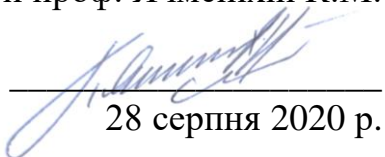

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри проф. Ячменіхін К.М.

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ
ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

2020–2021 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Розробник: **Кеда Марина Костянтинівна**, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни¹

Мета дисципліни «Історія країн Європи та Америки доби Середньовіччя»: вивчення історії країн Західної цивілізації в період з V до середини XVII ст.

Період середньовіччя є важливим етапом в історії людства. В епоху середньовіччя виникають народи, нації і держави сучасної Європи, відбувається зародження і становлення нових соціальних і політичних відносин. В цей час продовжується розвиток християнського віровчення, виокремлюються римсько-католицька, православна та протестантські церкви, виникають численні неофіційні рухи і течії. В цей період формуються найважливіші духовні цінності сучасної Європи, зароджуються університети, нового злету набуває філософська думка, література та мистецтво. До скарбниці світової цивілізації увійшли надбання міської та рицарської культури. В надрах середньовіччя зароджується гуманістичне мислення і гуманістична культура, які знайдуть своє продовження в епоху Відродження.

Завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння змісту основних понять, концепцій і теорій медієвістики та уміння оперувати ними;
- формування цілісного розуміння сутності політичних, соціально-економічних та культурних процесів середніх віків країн Європи та Америки;
- усвідомлення внеску цього періоду у світову історію, актуалізація ціннісного ставлення до формування засад європейської ідентичності..

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

Зміст першого тематичного модулю складає матеріал тем, присвячених історії Раннього Середньовіччя (V – середина XI ст.). Основна увага приділяється кризі Римської імперії і античного суспільства, Великому переселенню народів, утворенню варварських королівств, процесу формування феодалізму.

Другий модуль охоплює зміст тем, у яких викладена історія Високого Середньовіччя (середина XI–XIII ст.). Поглиблено вивчаються соціально-економічні та суспільні відносини, демографічні, убаністичні процеси цього періоду у Франції, Англії, Німеччині, Італії та країнах Піренейського півострова. Детально вивчаються середньовічні міста, історія католицької церкви і хрестових походів.

Третій модуль включає теми, які висвітлюють події Пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.) і розкривають кризу середньовічної цивілізації. Значну увагу приділено політичним та соціально-економічним подіям провідних європейських країн – Франції, Англії, Німеччини, Італії, Іспанії. Розглядаються ключові питання середньовічної культури, вивчаються твори тогочасної літератури.

¹ Детальну інформацію про дисципліну див. Кеда М.К. Історія країн Європи та Америки доби середньовіччя: Інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно-трансферною системою для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. Вид. 5-е, перероб. і доп. – Чернігів: НУ «ЧК», 2020. – 58 с. <https://drive.google.com/file/d/1FDbbGALx0dBJddw5uidd7MVwY-OLKM4u/view?usp=sharing>

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	28	10
- практичні / семінарські	24	6
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	68	104

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Історія країн Європи та Америки доби Середньовіччя»:

ЗК 02. Здатність розуміти, зберігати та примножувати культурні цінності.

ЗК 04. Здатність виявляти ініціативу, підприємливість, генерувати нові ідеї, визначати та розв'язувати проблеми.

ЗК 05. Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.

ЗК 06. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 07. Здатність спілкуватися державною мовою усно та письмово.

ФК 06. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії.

ФК 09. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.

ФК 10. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.

ФК 11. Здатність обґрунтовано визначати роль України в загальноєвропейських та світових культурних процесах.

ПРН 01. Уміння аналізувати й розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у процесі вивчення історії.

ПРН 02. Розуміння значення середньовічної культури як форми людського існування, здатність цінувати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 03. Володіння концептуальними науковими та практичними знаннями та здатністю до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері навчання історії.

ПРН 06. Розуміння специфіки застосування сучасних інформаційних технологій, необхідних для організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти.

ПРН 09. Здатність продовжувати навчання упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності з високим рівнем автономності.

ПРН 11. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

ПРН 12. Розуміння й використання основних сучасних термінів і положень історичних наук та методики їх викладання, а також здатність аналізувати, порівнювати і класифікувати результати діяльності науковців різних напрямків і шкіл. Знання та розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРН 13. Уміння використовувати методологію історії як науки, характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів на підставі критичного аналізу історичних джерел, інтеграції їх змісту, визнання й сприйняття різноманітності їх оцінок.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань на практичному занятті

до 5 балів

Активність (доповнення, запитання)

до 4 балів

б) самостійна робота

до 5 балів

в) модульна контрольна робота (тестове завдання)

до 5 балів

г) творча робота

до 5 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 5 бали – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 4 бали – відповідь містить незначні неточності; 3 бали – студент може відтворити основні положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 2 бали – студент лише частково відтворює основний матеріал, відповідь містить значні неточності. 1-4 бали – студент доповнює відповіді своїх товаришів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
83 – 89	B	добре	

75 – 82	C	задовільно	зараховано
68 – 74	D		
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Вступ

Вступ. Історія країн Європи та Америки у ранній Новий час як наука та навчальний предмет. Поняття Новий час і ранній Новий час. Проблема характеру цивілізації в епоху раннього Нового часу в історичній літературі. Хронологічні рамки раннього Нового часу, його періодизація. Історія раннього Нового часу і сучасність. Основні джерела та література з історії раннього Нового часу, методи роботи з ними під час вивчення курсу.

Змістовий модуль 1. Раннє Середньовіччя V – середина XI ст.

Криза Римської імперії й античного суспільства. Велике переселення народів, утворення “варварських” королівств. Франкська держава. Візантія. Етно-політичні процеси в Європі до кінця X ст. Церква в раннє Середньовіччя.

Вступ. Медієвістика як наука та навчальний предмет.

Походження і зміст поняття «Середні віки» та «феодалізм». Основні риси Середньовіччя. Традиційний характер середньовічного суспільства. Періодизація історії Середніх віків. Місце середньовічної цивілізації в історії людства, її внесок у світову культуру. Історія Середніх віків і сучасність. Основні джерела та література з історії Середніх віків, методи роботи над ними під час вивчення курсу.

ТЕМА 1. Криза Римської імперії і античного суспільства. Варварські племена до V ст. н.е.

Криза Римської імперії і античного суспільства. Проблема переходу від Античності до Середніх віків у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Криза античного рабоволодіння. Розвиток нових форм землеволодіння. Емфітевсіс і пекулій. Патронат і комендація. Еволюція колонату. Натуралізація господарства. Економічний спад III – V ст. Зміни у соціальній структурі Римської імперії. Імператорська влада і зростання політичної самосвідомості великих землевласників. Реформи Діоклетіана і Костянтина I. Криза античних релігійних культів і світогляду. Перетворення християнства в державну релігію. Християнська церква. Єретичні і народні рухи.

Варварські племена до V ст. н.е. Кельти і германці. Господарство і суспільний лад стародавніх кельтів. Завоювання Римом кельтських племен, їх романізація. Римська Британія у I – V ст.

Стародавні германці. Господарство, суспільний устрій і релігія стародавніх германців. Аграрні відносини. Народні збори. Община та її еволюція. Початок майнового розшарування. Виникнення військової влади. Германські племена і Римська імперія. Перші вторгнення германців на територію Римської імперії. Початок варваризації імперії.

ТЕМА 2. Велике переселення народів. Падіння Західної Римської імперії. Утворення “варварських” королівств.

Передумови та причини великого переселення народів і масових вторгнень варварських племен на територію Римської імперії у IV – V ст. Готський союз у Причорномор’ї. Навала гунів. Вторгнення вестготів на територію Римської імперії. Утворення вестготського королівства. Вандальсько-Аланська держава у Північній Африці. Вторгнення гунів у Західну Європу. Переселення бургундів і утворення бургунського королівства. Походи Аттіли та їх роль у послабленні Римської імперії. Держава Одоакра в Італії. Отсготи в Італії. Остготське королівство і завоювання його Візантією. Утворення Лангобардського королівства в Італії. Його відносини з папством. Соціально-економічні, політичні і етнічні зміни в Західній Європі у V – VI ст. Загальні результати і значення “варварських” завоювань.

ТЕМА 3. Франкська держава.

Франкське завоювання Галії. Утворення франкської держави Меровінгів. Прийняття франками християнства. Господарство і суспільний лад франків. Франкська община та її еволюція в V – VII ст. Розпад родинних зв’язків. Поява алоду і виникнення общини-марки. Соціальне розшарування. Зростання великої земельної власності. Магнати. Послаблення центральної влади та дроблення франкської держави за часів правління спадкоємців Хлодвіга. Піднесення майордомів Австразії. Об’єднання франкських земель за часів Піпіна Геристальського.

Франкська монархія Каролінгів. Карл Мартелл та його боротьба з арабами. Бенефіціальна реформа. Часткова секуляризація церковних земель. Перехід королівського титулу до Піпіна Короткого. Союз із папством. Утворення папської держави у Середній Італії. Зростання франкської держави за часів Карла Великого. Завоювання лангобардської Італії та земель саксів, війни з аварами, західними слов’янами та арабами. Утворення Іспанської марки. Організація управління за часів Карла Великого. Заснування імперії.

Розвиток засад феодальних відносин у Каролінгській державі. Завершення перевороту в аграрних відносинах, зростання світського і церковного землеволодіння. Утвердження земельної, судової і особистої залежності селянства. Прекарій і прекарні відносини. Комендація. Імунітет. Васалітет і зародження феодальної ієрархії. Структура вотчини. Становище і категорії залежного селянства.

Панування натурального господарства. Посилення децентралізації і занепад імператорської влади. Розпад імперії Карла Великого. Верденський поділ і його наслідки.

ТЕМА 4. Європа в кінці раннього Середньовіччя (IX – середина XI ст.).

Політична й етнічна карта Європи в IX – X ст. Набіги арабів, угорців, норманів.

Франція у IX – середині XI ст. Початок формування французького королівства. Територія та етнічний склад населення. Політична роздробленість. Королівська влада за часів останніх Каролінгів і перших Капетингів. Соціальна ієрархія. Становище селян. Соціальні рухи.

Італія у IX – середині XI ст. Політична роздробленість Італії. Основні області і держави Італії. Відмінності у характері економічного розвитку у Північній, Середній і Південній Італії та Сицилії. Розвиток італійського міста, ремесла і торгівлі. Міжусобиці і зовнішні вторгнення. Підкорення Північної і Середньої Італії німецькими королями та його наслідки.

Німеччина у IX – середині XI ст. Виникнення німецької раньосередньовічної держави. Саксонська династія. Церковна політика Оттонів. Італійська політика німецьких королів і утворення імперії. Початок наступу німецьких феодалів на землі полабських слов'ян. Політика королів франконської династії. Послаблення центральної влади. Політична криза другої половини XI ст. Початок боротьби за інвеституру. Саксонське повстання. Крах церковної політики німецьких імператорів. Вормський конкордат.

Англія до середини XI ст. Завоювання країни англосаксами. Англосаксонські королівства в VI – IX ст.. Особливості соціально-економічних відносин. Усталеність общинних порядків. Соціальна структура суспільства. Залежне населення. Об'єднання англосаксів під владою Екберта. Боротьба проти скандинавських вторгнень. Альфред Великий і його політика. Боротьба з данцями в кінці X – на початку XI ст. Англія під владою Кнута Датського. Відновлення незалежності Англії.

Північна Європа у IX – X ст. “Епоха вікінгів” у Північній Європі. Походи вікінгів, їх характер. Своєрідність генези феодалізму у Скандинавських країнах. Суспільно-політичний лад, релігія і культура скандинавів у раннє Середньовіччя. Заселення Ісландії. Відкриття Америки.

Іспанія до середини XI ст. Іспанія при вестготах (VI – початок VIII ст.). Арабомусульманське завоювання Іспанії. Мусульманське панування в Іспанії у VIII – XI ст. Кордовський халіфат та його розпад. Утворення іспано-християнських держав і початок Реконквісти. Соціально-економічний і політичний устрій Астуро-Леонського королівства у VIII – X ст. Початок підвищення Кастилії. Наварра, Арагон і Каталонія в IX – X ст. Наслідки першого етапу Реконквісти.

ТЕМА 5. Церква в раннє Середньовіччя.

Прийняття Костянтином Великим християнства. Оформлення християнської догматики. Релігійні дискусії. Аріанство. Вселенські собори і отці церкви. Августин Аврелій. Християнське вчення про спасіння і світоустрій. Церква і таїнства. Становлення доктрини папства. Уявлення про взаємини церкви і світської влади.

Процес християнізації германських і кельтських племен у IV – V ст. Церква у варварських королівствах. Укріплення світської влади єпископів. Королівські церкви та їх взаємини з папством. Римські місіонери в Англії.

Християнська аскеза і виникнення чернецтва. Раннє чернецтво у Західній Європі. Розповсюдження статуту св. Бенедикта Нурсійського. Ірландське і англосаксонське чернецтво. Англосаксонські місіонери на континенті. Християнізація германських земель. Реформа св. Боніфація. Союз Каролінгів з папством. Створення світської держави пап. “Костянтинів дар”. Каролінгська теократія і система імперської церкви. Право приватної церкви.

Папство у другій половині IX – на початку XI ст. “Темне століття” в історії папства. Криза церковного життя в кінці IX – на початку XI ст.

Змістовий модуль 2. Високе Середньовіччя (середина XI – XIII ст.).

Феодалізм та його сутність. Середньовічне місто. Католицька церква і хрестові походи. Країни Європи в XI – XIII ст.

ТЕМА 1. Соціально-економічні, демографічні та суспільні відносини.

Зміни в екології країн Західної Європи. Кліматичні умови. Зрушення в сільському господарстві. Традиційні форми обробки землі та розповсюдження трипільної сівозміни. Збільшення посівних площ. Колонізація. Підвищення врожайності. Технічні винаходи. Гірнична справа. Будівництво. Транспорт. Збільшення народонаселення.

Феодалізм та його сутність. Проблема феодалізму в історичній літературі. Види і форми власності на землю та їх специфічні риси. Роль дрібного селянського господарства у середньовічній економіці. Основні форми феодалної ренти. Васально-ленна система. Ієрархічно-становова структура суспільства. Демографічні процеси. Населення. Утвердження феодалних відносин в країнах Західної Європи. Характер середньовічного права. Соціальна структура ранньосередньовічного суспільства. Побут, звичаї і повсякденне життя знаті. Селяни і селянська община. Побут і умови життя селян.

ТЕМА 2. Середньовічне місто.

Міста та їх економічні і політичні функції у раннє Середньовіччя. “Урбанізація” в період розвинутого Середньовіччя. Теорії походження середньовічних міст в історичній літературі. Відмінності середньовічного міста від античного. Зовнішній вигляд середньовічних міст Західної Європи. Комунальний рух. Боротьба міст з сеньйорами і виникнення міського самоврядування. Міське право і комунальні вольності.

Просте товарне господарство в середньовічному місті. Ремесло та його цехова організація. Роль цехів у житті міста, їх функції. Структура цеху, становище майстрів, учнів та підмайстрів. Роль міст у розвитку торгівлі і кредитної справи в країнах Західної Європи. Купецькі об’єднання. Вплив міст на розвиток товарно-грошових відносин і соціально-економічне життя суспільства.

Населення, соціальні відносини у середньовічному місті. Бюргери і патриціат. Боротьба цехових ремісників проти патриціату. Загострення протиріч між майстрами і підмайстрами. Позастанові і маргінальні прошарки міського населення. Євреї у середньовічних містах. Єврейське гетто. Повсякденне життя і побут міщан.

ТЕМА 3. Католицька церква і хрестові походи.

Завершення процесу християнізації Європи. Загострення конфронтації між західною і східною церквами. Церковна схизма 1054 р. Утворення римсько-католицької і греко-православної церков. Структура католицької церкви. Піднесення папства. Чернецтво і монастирі. Чернецькі ордени. Ключійський рух і реформа Григорія VII. Боротьба за інвеституру і заборона права на приватні церкви. Встановлення папської теократії. Піднесення папства у XII – XIII ст. Вчення про індульгенції. Зміни в масовому світогляді у XII ст. Єресі другої половини XII – XIII ст. Вчення вальденсів і катарів. Утворення жебруючих орденів. Домініканці та францисканці. Інквізиція.

Хрестові походи. Передумови хрестових походів та їх характер. Становище на Близькому Сході у другій половині XI ст. Візантія та її боротьба з турками-сельджуками. Роль папства і католицької церкви у підготовці хрестових походів. Клермонський собор. Початок хрестового руху. Перший хрестовий похід. Держави хрестоносців на Сході. Єрусалимське королівство. Утворення духовно-рицарських орденів. Другий хрестовий похід. Держава Саладіна. Третій хрестовий похід. Завоювання Кіпру. Четвертий хрестовий похід і роль у ньому Венеції. Завоювання Константинополя. Латинська імперія. Останні хрестові походи, втрата хрестоносцями своїх володінь на Сході. Занепад хрестового руху. Наслідки хрестових походів. Зміцнення зв'язків зі Сходом. Вплив східної культури на Західну Європу. Історичні концепції хрестових походів у вітчизняній та зарубіжній історіографії.

ТЕМА 4. Франція в XI – XIII ст.

Економічний розвиток Франції в XI – XIII ст. Зростання міст. Відмінності між містами Північної та Південної Франції. Боротьба міст з сеньйорами. Комунальний рух у Північній Франції та Фландрії. Вплив міст і товарно-грошових відносин на французьке село у XII ст. Розповсюдження грошової ренти і початок ліквідації серважу.

Зміцнення королівської влади у XII – XIII ст. Боротьба королів з великими землевласниками. Союз королівської влади з містами. Філіп II Август та Плантагенети. Альбігойські війни і приєднання Лангедоку. Реформи Людовіка IX.

ТЕМА 5. Англія в XI – XIII ст.

Нормандське завоювання та його вплив на соціально-економічний та політичний розвиток Англії. Завершення процесу феодалізації. Своєрідність ленної системи. “Книга страшного суду” і становище селянства в кінці XI ст. Розвиток міст. Посилення королівської влади. Королівська влада і церква. Королівська влада і міста.

Соціально-політичний розвиток Англії в XII – XIII ст. Феодальні уособиці в Англії у першій половині XII ст. Зміцнення королівської влади за часів Генріха II Плантагенета. Судова і військова реформи Генріха II Плантагенета. Центральне і місцеве управління. Завоювання Ірландії. Спроби захоплення Шотландії.

Основні напрямки політичного розвитку Англії в XIII ст. Зовнішня і внутрішня політика Іоанна Безземельного. Велика хартія вільностей. Генріх III. Політична криза в Англії у другій половині XIII ст. Виникнення парламенту. Його структура та функції. Особливості станової монархії в Англії.

ТЕМА 6. Німеччина в XI – XIII ст.

Розвиток сільського господарства в XI – XIII ст. Особливості аграрних відносин та їх еволюція в XI – XIII ст. Розвиток грошової ренти. “Чиста сеньйорія”. Соціальні протиріччя на селі і виступи селян. Виникнення і розвиток міст в Німеччині в XI – XIII ст. Економічні і соціальні передумови становлення системи територіальних князівств. Міста і центральна влада. Німецька колонізація земель полабських слов'ян і балтійських народів. Італійська політика німецьких імператорів. Боротьба Фрідріха I Барбаросси з папою і Ломбардською лігою. Продовження боротьби з папством за часів Фрідріха II. Крах італійської політики німецьких імператорів у середині XIII ст. Посилення самостійності територіальних князівств у другій половині XII – XIII ст. Утворення Швейцарського союзу.

ТЕМА 7. Італія в XI – XIII ст.

Особливості соціально-економічного розвитку Італії в XI – XIII ст. Нерівномірність розвитку різних регіонів Італії. Піднесення міст та їх боротьба з сеньйорами в XI – XII ст. Міські комуни і їх поступове перетворення в міста-держави. Роль міст у політичному розвитку Італії. Місто і село. Розвиток товарно-грошових відносин на селі. Зміни у становищі селянства. Ранній розвиток грошової ренти в XI – XII ст. Сільські комуни і їх поступове підпорядкування містам.

Особливості аграрного і соціально-політичного розвитку Папської області в XI – XIII ст., її роль в політичному житті Італії. Арнольд Брешианський і Римська республіка. Особливості розвитку Північної Італії.

Завоювання Південної Італії та Сицилії норманами в XI ст. Утворення Сицилійського королівства у XII ст. Вплив норманського завоювання на розвиток феодальних відносин. Особливості розвитку міст Сицилійського королівства. Політика Гогенштауфенів в Італії. Боротьба міст Північної і Середньої Італії з німецькими імператорами. Ломбардська ліга міст у боротьбі з Фрідріхом I Барбаросою. Роль папства у боротьбі проти німецьких імператорів. Гвельфи і гібеліни.

ТЕМА 8. Країни Піренейського півострова в середині XI – XIII ст.

Мусульманська Іспанія у другій половині XI – XIII ст. і християнські держави Піренейського півострова.

Реконкіста та її вплив на соціальний і політичний розвиток держав Піренейського півострова. Роль селянства, міст і дворянства в Реконкісті. Духовно-рицарські ордени. Успіхи Реконкісти у XIII ст.

Особливості економічного і політичного розвитку Арагону, Кастилії та Португалії. Особливості формування станової монархії в цих державах. Королівська влада і кортеси. Становище селянства у Кастилії, Арагоні та Каталонії.

Змістовий модуль 3. Пізнє Середньовіччя (XIV – XV ст.).

Криза середньовічної цивілізації. Країни Європи доби пізнього Середньовіччя. Цивілізації Доколумбової Америки. Розвиток культури.

ТЕМА 1. Криза середньовічної цивілізації.

Політична карта Європи у XIV – XV ст. Проблема XIV ст. в історичній літературі. Зміни в конфесійних, політичних, економічних і соціальних відносинах. Поширення римського права. “Чорна смерть” 1348 р. та її соціально-демографічні наслідки для країн Європи. Селянські повстання. Соціально-політичні рухи в містах. Зміни в соціальній структурі. Загострення соціальних протиріч. Криза Імперії. Посилення турецької загрози для країн Центральної та Західної Європи. Початок формування націй і національних держав. Національні держави і церква. Еволюція станової монархії. Становлення централізованих монархій. Початок абсолютизму. Зміни у світогляді.

ТЕМА 2. Франція у XIV – XV ст.

Зміни в аграрних відносинах. Скорочення доменіального господарства. Сеньйорія. Зміни у соціальному і політичному розвитку міст. Успіхи у процесі централізації країни. Посилення королівської влади. Політика Філіпа IV. Приєднання Шампані. Боротьба за Фландрію. Королівська влада і папство. Виникнення Генеральних штатів, їх функції та повноваження. Структура станового представництва. Характер станової монархії у Франції.

Столітня війна. Причини і початок Столітньої війни. Поразки французів поблизу Кресі та Пуатьє. Генеральні штати 1356 р. і проекти державних реформ. Опозиція третього стану. Березневий ордонанс 1357 р. Повстання у Парижі 1358 р. Жакерія. Реформи Карла V і зміцнення французької держави. Відновлення війни з Англією. Військові успіхи Франції. Міжусобні війни у Франції в кінці XIV – на початку XV ст. Бургундці та арманьяки. Народні повстання у містах і селах. Повстання кабош'енів. Відновлення Столітньої війни. Поразка французів під Азенкуром. Окупація англійцями Північної Франції. Жанна д'Арк і народний рух проти англійської окупації. Поразка Англії. Кінець Столітньої війни.

Економічний і політичний розвиток Франції в XV ст. Посилення державної централізації. Податкова і військова реформи Карла VII. Людовік XI та його боротьба з великими землевласниками. Введення постійного війська і постійних податків. Занепад Генеральних штатів. Завершення політичного об'єднання Франції в кінці XV ст.

ТЕМА 3. Англія в XIV – XV ст.

Економічні і соціальні зміни в англійському селі. Еволюція манора. Розвиток товарно-грошових відносин і процес комутації селянських повинностей. Захоплення общинних земель. “Чорна смерть” та її наслідки. “Робітниче законодавство”. Сеньйоріальна реакція. Проповідь Уїкліфа. Лоларди, Джон Болл. Повстання Уота

Тайлера. Програми і вимоги повсталих селян. Наслідки і значення повстання. Проблема кризи феодалізму в Англії XIV – XV ст. у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Аграрні відносини та їх розвиток в Англії в кінці XIV – XV ст. Звільнення селян від особистої залежності. Оренда. Основні категорії англійського селянства. Розвиток промисловості і торгівлі у XV ст.

Ланкастерська династія. Повстання Джека Кеда. Війна Алої та Білої троянд. Династія Йорків та її політика. Меркантилізм. Посилення королівської влади. Прихід до влади Тюдорів. Початок правління династії Тюдорів.

ТЕМА 4. Німеччина у XIV – XV ст.

Соціально-економічний розвиток Німеччини у XIV – XV ст. Розвиток сільського господарства і становище селян. Особливості аграрних відносин в німецьких землях. Розвиток гірничного виробництва. Утворення великих торгових компаній. Зародження антимонопольного руху. Нові явища у промисловості і торгівлі.

Міста і союзи міст у XIV – XV ст. Імператори і територіальні князівства. “Золота булла” Карла IV Люксембурга і закріплення роздробленості Німеччини. Опозиційний рух у містах. Селянські рухи у XV ст. Політична криза імперії в XV ст. і спроба імперських реформ. Політичні памфлети. “Реформація імператора Сігізмунда” та “Реформація імператора Фрідріха III”. Становище папської церкви у Німеччині.

ТЕМА 5. Італія у XIV – XV ст.

Особливості аграрного розвитку Північної і Середньої Італії у XIII – XIV ст. Розвиток товарно-грошових відносин і зміни у становищі селянства. Повстання Дольчіно. Рух тукінів.

Розклад цехового устрою і зародження капіталістичних відносин у містах Північної Італії та Тоскани. Ранні форми мануфактури. Проблема ранніх капіталістичних відносин в Італії в історичній літературі. Відмінності у політичному устрої різних міст-держав Північної та Середньої Італії. (Венеція, Генуя, Флоренція). Повстання чомпі у Флоренції.

Економічний і політичний розвиток Папської області у XIII – XV ст. Повстання Коли ді Рієнцо у Римі і його поразка. Особливості економічного і політичного розвитку Південної Італії у XIII – XV ст. Становище селянства. Міста.

Посилення централізації Сицилійського королівства за часів Фрідріха II Гогенштауфена. Боротьба Фрідріха II з папою за володіння у Північній та Середній Італії. Анжуйська та Арагонська династії у Південній Італії. Економічний розвиток Італії у XV ст. Встановлення тиранії у містах Північної та Середньої Італії. Тиранія Медичі у Флоренції.

ТЕМА 6. Іспанія в епоху пізнього Середньовіччя.

Соціальний і політичний розвиток Кастилії, Арагону і Португалії. Об’єднання Кастилії з Арагоном і утворення єдиного Іспанського королівства. Соціально-політичний розвиток Іспанії у XV ст. Селянські війни у Каталонії та їх результати.

Іспанські міста. Католицька церква та інквізиція в Іспанії. Завоювання Гранади Іспанцями і завершення Реконквісти.

ТЕМА 7. Скандинавські країни в XI – XV ст.

Своєрідність розвитку аграрних відносин у скандинавських країнах. Уповільненість розкладу общинно-родових відносин і соціального розшарування. Християнізація скандинавських народів. Утворення Датського, Шведського і Норвезького королівств.

Зростання великого світського і церковного землеволодіння. Зміни у становищі селянства. Селянський рух та його вплив на соціальний і політичний лад Данії, Швеції та Норвегії.

Розвиток феодалізму у Норвегії, Данії і Швеції у XIV ст. Завоювання Фінляндії. Вальдемар IV Датський. Перемога над знаттю, боротьба проти Ганзи. Кальмарська унія. Підкорення Данією Швеції та Норвегії. Боротьба Швеції за незалежність. Повстання Енгельбректа. Відновлення унії. Скандинавські країни у другій половині XV ст.

ТЕМА 8. Міжнародні відносини в Європі в XI – XV ст.

Характер міжнародних відносин в XI – XV ст. Західна Європа і країни Сходу в XI – XIII ст. Зміни у співвідношенні сил на міжнародній арені в XIV – XV ст. Столітня війна та її міжнародні наслідки. Поширення вогнепальної зброї.

Міжнародне значення боротьби Литви а також Польщі та інших слов'янських народів з німецькою експансією у XV ст. Гуситські війни та їх міжнародне значення. *Турецькі завоювання на Балканах в XIV – XV ст.*, їх вплив на етнополітичну та економічну ситуацію в Європі.

ТЕМА 9. Народи Америки до початку європейської колонізації.

Первісне населення Америки. Населення Північної Америки до кінця XV ст. Племена арктичної зони (ескімоси і алеути). Племена північно-західного узбережжя (тлінкіти та інші). Індіанці східної частини Північної Америки (ірокези та інші). Лісові мисливські племена Канади (кучини та інші). Індіанці прерій: дакота, команчі, арапахі, чайєни. Каліфорнійські індіанці. Індіанці південного заходу Північної Америки (пуєбло та інші). Заняття і громадські порядки населення Північної Америки.

Населення Південної Америки до початку XVI ст. Вогнеземельні. Індіанці пампи. Індіанці Східної і Південної Бразилії (ботокуди, канелья, шаванти та інші). Індіанці тропічних лісів Амазонки і Оріноко (араваки, тупі-гуарані і кариби). Основні заняття і громадські порядки населення Південної Америки.

Стародавні народи Мексики і Центральної Америки. Держава та культура Майя. Релігія та наукові знання Майя. Писемність Майя та її розшифрування. Астеки їх господарство та суспільний лад. Релігія і культура ацтеків. Держава ацтеків у XV – на початку XVI ст.

Стародавні народи Південної Америки. Держава інків. Кечуа та інші народи держави інків. Господарство, суспільний лад, релігія і культура інків. Школи,

наукові знання, література та мистецтво інків. Господарство, суспільний лад і культура чибча-муїсків.

ТЕМА 10. Католицька церква у пізнє Середньовіччя.

Початок кризи папської церкви. Єретичні рухи пізнього Середньовіччя. Пантеїстичні та містичні вчення. Занепад папства у XIV – XV ст. “Авійньонський полон” пап. Велика Схизма і багатопапство. Соборний рух у XV ст. Обмеження політичних претензій папства у XV ст. Зародження ідеї церковної реформації. Гуманістична критика папської церкви. Піднесення зовнішнього культу католицької церкви. Зростання руху за благочестя і побожність. Зміни у світогляді. Посилення есхатологічних настроїв.

ТЕМА 11. Середньовічна культура.

Історичні умови і витоки формування середньовічної культури. Занепад культури в Західній Європі після варварських вторгнень. Роль християнства і церкви у розвитку середньовічної культури. Ставлення церкви до античної спадщини. “Каролінгське відродження”. Виникнення церковних і монастирських шкіл. Народна культура раннього Середньовіччя. Героїчні пісні, епічні поеми, оповіді, саги, легенди. Латина і народні мови.

Розвиток культури в XI – XV ст. Світогляд середніх віків. Теологія і філософія. Розвиток схоластики. Дискусія між номіналістами і реалістами. П’єр Абеляр і Бернар Клервоський. Фома Аквінський та його теологічна система. Аверроїсти, Сігер Брабантський. Філософія Миколи Кузанського. Зародження досвідного знання. Уявлення середньовічних людей про світ, простір, час, суспільство та становий устрій. Ставлення до багатства, бідності та праці. Ментальність, світ емоцій, форми поведінки середньовічної людини.

Освіта і виховання. Система світської освіти. Виникнення і розвиток середньовічних університетів. Структура і організація навчального процесу в університетах.

Рицарська культура. Поезія провансальських трубадурів. Міннезінгери. Міська культура та її характер. Поезія вагантів. Франсуа Війон. Нові віяння. Данте Аліг’єрі. Народна творчість. Театр. Архітектура. Романський і готичний стилі. Скульптура і живопис. Житло. Культура побуту. Одяг і мода.

Культура Візантії. Значення античної спадщини для розвитку візантійської культури. Наукові знання, література, архітектура, образотворче мистецтво. Піднесення культури у Візантії у IX – XII ст. Пізньовізантійська культура. Культурні зв’язки Київської Русі з Візантією.

ТЕМА 13. Раннє відродження і гуманізм в Італії XIV – XV ст.

Проблема гуманізму і відродження у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Історичні передумови виникнення культури Відродження. Розвиток наукових знань. Поняття “Відродження” в історичній літературі. **Ранній гуманізм.** Програма нової культури. Франческо Петрарка і Джованні Бокаччо. Громадянський гуманізм (Леонардо Бруні, Маттео Пальмієрі, Аламанно Рінуччині). Лоренцо Валла та його етична концепція. Вчення про людину Леона Баттістти Альберті. Флорентійський

неоплатонізм (Марсіліо Фічіно, Джованні Піко делла Мірандола). Характер гуманістичної ідеології.

Мистецтво Раннього Відродження та його представники у XIV – XV ст. Джотто, Мазаччо, Донателло, Брунеллескі, Альберті. Роль гуманізму в зміні середньовічного світогляду. Вплив італійського Відродження на розвиток культури в інших країнах Європи.

Структура навчальної дисципліни

Модуль I	Теми	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота
		Денна форма			Заочна форма		
1. Раннє Середньовіччя (V – XI ст.)	1. Вступ до курсу. Основні методологічні підходи, проблеми періодизації, джерела та історіографія.	2	-		2		10
	2. Переддень Європейського середньовіччя.	2	2	4			10
	3. Франкська держава.	2	2		2	2	6
	4. Європа у IX – XI ст.	4	4	4			10
2. Високе Середньовіччя (XI–XIII ст.)	5. Середньовічне місто. Розвиток ремесла і торгівлі.		4	4		2	8
	6. Італійські міста за доби Середньовіччя: становлення республіканізму	2			2		8
	7. Хрестові походи і Реконкіста.	4	2	6			14
3. Пізнє Середньовіччя (XIV – XV ст.)	8. Станова монархія у Західній Європі XIII – XV ст.	4	6	4		2	8
	9. Християнство і католицька церква у V – XV ст.	2	-		2		10
	10. Цивілізації Доколумбової Америки	-	2	2			10
	11. Середньовічна культура.	2	2	6	2		10
Разом – 120 годин (4 кредити)		28	24	73	10	6	104

Теми практичних занять

Тематика практичних занять².

Тема 1. Стародавні германці I ст. до н.е. – IV ст. н. е. (2 год).

План:

1. Характеристика джерел.
2. Розвиток господарства (землеробство, скотарство, ремесло, обмінна торгівля).
3. Суспільно-політичний устрій.
4. Релігія стародавніх германців.

Тема 2. Суспільний лад франків в епоху “Салічної правди” (2 год).

План:

1. “Салічна правда” як історичне джерело.
2. Головні види господарської діяльності франків.
3. Еволюція франкської общини. Форми землеволодіння і землекористування. Аллод.
4. Соціальна структура франкського і галло-римського суспільства.
5. Суд за “Салічною правдою”.

Тема 3. Аграрні відносини у Франкському суспільстві у VII – IX ст. Помістя епохи Каролінгів. (4 год.)

План:

1. Характеристика джерел.
2. Імунітет і його роль в процесі феодалізації.
3. Виникнення залежного селянства (роль в цьому процесі прекарних відносин і патронату (комендації)).
4. Помістя епохи Каролінгів:
 - а) організація управління;
 - б) господарство.
5. Категорії залежних людей. Система і характер їх повинностей.

Тема 4. Виникнення і розвиток середньовічних міст (2 год.)

План:

1. Виникнення і становлення середньовічного міста.
2. Комунальний рух (на прикладах Італії, Франції, Німеччини, Фландрії). Типи міського самоврядування.
3. Соціально-правове становище міського населення і побут міщан.

² Методичні рекомендації до семінарських занять див. Кеда М.К. Історія країн Європи та Америки доби середньовіччя: Інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно-трансферною системою для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. Вид. 5-е, перероб. і доп. – Чернівці: НУ «ЧК», 2020. – 58 с. <https://drive.google.com/file/d/1FDbbGALx0dBJddw5uidd7MVwY-OLKM4u/view?usp=sharing>

Тема 5. Ремесло і торгівля у середньовічному місті XII – XV ст. (2 год).

План:

1. Організація торгівлі у Західній Європі.
2. Структура і функції середньовічного цеху.
3. Боротьба цехів з міським патриціатом.
4. Соціальна диференціація і боротьба в цехах у XIV – XV ст.

Тема 6. Рицарство середньовічної Європи: стан, що воює. (2 год).

План:

1. Формування васально-ленних відносин.
2. Виникнення рицарства та особливості його як суспільного стану в різних регіонах.
3. Повсякдення та побут рицарства.
4. Криза і трансформація рицарських ідеалів у XIV – XV ст.

Тема 7. Станова монархія у Західній Європі XIII – XV ст. (4 год.)

План:

1. Соціально-політична боротьба в Англії на початку XIII ст.
2. Велика хартія вольностей.
3. Виникнення англійського парламенту, його структура і функції.
4. Політичний устрій Франції в кінці XIII – на початку XV ст.
5. Генеральні штати, їх структура, функції і повноваження.

Тема 8. Селянство середньовічної Європи: стан, що працює (2 год.)

План:

1. Французьке селянство XIII – XIV ст.
2. Жакерія. Причини, хід і результати.
3. Англійське село у XIII – XIV ст.
4. Повстання Уотта Тайлера. Причини, хід, результати.

Тема 9. Цивілізації доколумбової Америки. (2 год.)

План:

1. Типологія та специфіка цивілізацій Доколумбової Америки.
2. Цивілізація астеків.
3. Цивілізація майя.
4. Цивілізація інків.

Тема 10. Культура Середньовіччя (2 год.)

План:

1. Особливості середньовічної культури.
2. Розвиток освіти. Виникнення університетів.
3. Умови та основні етапи розвитку науки.
4. Зародження і визначальні риси культури відродження.

Самостійна робота

Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль I. Героїчний епос.

1. «Поема про Беовульфа».
2. «Пісня про Нібелунгів».
3. «Старша Едда».
4. Ісландські саги.
5. Ірландські саги.
6. «Пісня про Роланда».
7. «Пісня про мого Сіда».
8. Цикл легенд про короля Артура.

Джерела:

1. Беовульф. Старшая Эдда. Песнь о Нибелунгах. – М., 1975.
2. Западноевропейский эпос. – Л., 1977.
3. Ирландские саги. – М.-Л., 1961.
4. Исландские саги. – М., 1956.
5. Исландские саги. Ирландский эпос. – М., 1973.
6. Песнь о Нибелунгах. – Л., 1972.
7. Песнь о Роланде. – М.-Л., 1964.
8. Песнь о Роланде. Коронование Людовика. Песнь о Сиде. Романсеро. – М., 1976.
9. Песнь о Сиде. – М.-Л., 1959.
10. Похищение быка из Куальнге. – М., 1985.
11. Старшая Эдда. Древнеиспанские песни о богах и героях. – М.-Л., 1963.

Література:

12. Веселая З.А. Сид Воитель // Запорожец Н.И. Книга для чтения по истории средних веков. – М., 1986. – С. 101 – 109.
13. Гуревич А.Я. История и сага. – М., 1977.
14. Європейське рицарство за середньовічним французьким та іспанським героїчним епосом: Пісня про Роланда, Пісня про мого Сіда // Історія західноєвропейського Середньовіччя: Хрестоматія / Упорядн. М.О. Рудь. – К., 2005. – С. 285 – 400.
15. Мельникова В.А. Меч и лира. Англосаксонское общество в истории и эпосе. – М., 1987.
16. Самарин Р.М. Песнь о Роланде и проблемы литературного анализа // Самарин Р.М. Зарубежная литература: Учеб. пособие. – М., 1987. – С. 17 – 34.
17. Сен-Виктор П. де. Роланд // Сен-Виктор П. де. Боги и люди. Пер. с фр. – К., 1992. – С. 254 – 263.
18. Стеблин-Каменский М.И. Культура Исландии. – Л., 1967.
19. Стеблин-Каменский М.И. Мир саги. – Л., 1984.

Тематичний модуль II. Рицарська література.

1. Поезія трубадурів і міннезінгерів.

2. “Роман про Трістана й Ізольду”.
3. “Окассен і Ніколетта”.
4. Кретъєн де Труа “Івейн або рицар Лева”.
5. Вольфрам фон Ешенбах “Парсіфаль”.
6. Гартман фон Ауе “Бідний Генріх”.

Міська література.

1. Фабльо.
2. Роман про Лиса.
3. Поезія вагантів.
4. Франсуа Війон. Лірика.

Джерела:

1. Легенда о Тристане и Изольде. – М., 1976.
2. Песни трубадуров. – М., 1979.
3. Жизнеописания трубадуров. – М., 1993.
4. Поезия трубадуров. Поезия миннезингеров. Поезия вагантов. – М., 1974.
5. Вийон Ф. Лирика. – М., 1981.
6. Поезия вагантов. – М., 1975.
7. Роман о Лисе. – М., 1987.
8. Фаблио. Старофранцузские новеллы. – М., 1971.

Літаратура:

1. Февье Жан. Франсуа Вийон. – М., 1991.
2. Средневековый роман и повесть. – М., 1974.
3. Городская культура. Средневековье и начало нового времени. – Л., 1986.
4. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження. – К., 2007.
5. Добиаш-Рождественская О.А. Культура западноевропейского средневековья. – М., 1987.
6. Иванов К.А. Трубадуры, труверы, миннезингеры. – М., 1997.
7. Мизхайлов А.Д. Старофранцузская городская повесть «фаблио» и вопросы специфики средневековой пародии и сатиры. – М., 1986.
8. Михайлов А.Д. Французский рыцарский роман и вопросы типологии жанра в средневековой литературе. – М., 1976.
9. Оссовская М. Рыцарь и буржуа. Исследования по истории морали. – М., 1992.
10. Хейзинга Й. Осень средневековья. – М., 1988.

Тематичний модуль 3. Західноєвропейська література раннього Відродження.

1. Данте Аліг'єрі “Божествена комедія”.
2. Джованні Бокаччо “Декамерон”.
3. Франческо Петрарка “Книга пісень”.
4. Джеффри Чосер “Кентерберійські оповідання”.
5. Італійська новела Відродження (Ф. Сакетті, П. Браччоліні, М. Банделло та ін.).
6. Французька новела (Ф. Віньєль “Сто нових новел”).
7. Німецька новела (Бебель Г. “Фацетті”).

Джерела:

1. Бокаччо Д. Декамерон. – М., 1987.
2. Данте Алигьери. Божественная комедия. – М., 1968.
3. Итальянская новелла Возрождения. – М., 1957.
4. Новелла эпохи Возрождения. – К., 1990.
5. Новеллино. – М., 1984.
6. Петрарка Ф. Книга песен. – М., 1963.
7. Петрарка Ф. Избранная лирика.
8. Сакетти Ф. Новеллы. – М.-Л., 1962.
9. Чосер Д. Кентерберийские рассказы, – М., 1973.

Література:

1. Протопопова Д. Долгая дорога в Кентерберии («Кентерберийские рассказы» Джеффри Чосера как путевые заметки средневековых горожан) //История. – 2005. - № 18 (15 – 30 сентября). – С. 20 – 27.
2. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. – М., 1989.
3. Бранка Б. Бокаччо средневековый, - М., 1983.
4. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження. – К., 2007.
5. Девятайкина Н.И. Мировоззрение Петрарки: этические взгляды. – Саратов, 1988.
6. Ревякина Н.В. Франческо Петрарка и формирование самосознания новой личности // Средние века. – М., 1986. – Вып. 49.
7. Хлодовский Р.И. «Декамерон». Поэтика и стиль. – М., 1982.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу. Основні методологічні підходи, проблеми періодизації, джерела та історіографія. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль I. Героїчний епос.	6
2	Переддень Європейського середньовіччя. Підготовка до практичного 2. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль I. Героїчний епос.	6
3	Франкська держава. Підготовка до практичного 3. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль I. Героїчний епос.	6
4	Європа у IX – XI ст. Підготовка до практичного 4-5. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль I. Героїчний епос.	9
5	Середньовічне місто. Розвиток ремесла і торгівлі.	6

	Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль II. Рицарська література. Міська література. Підготовка до практичного 6-7.	
6	Італійські міста за доби Середньовіччя: становлення республіканізму Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль II. Рицарська література. Міська література.	6
7	Хрестові походи і Реконкіста. Підготовка до практичного 8. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль II. Рицарська література. Міська література.	8
8	Станова монархія у Західній Європі XIII – XV ст. Середньовічна література Західної Європи. Тематичний модуль II. Рицарська література. Міська література. Підготовка до практичного 9-10	8
9	Християнство і католицька церква у V – XV ст. Тематичний модуль 3. Західноєвропейська література раннього Відродження.	6
10	Цивілізації Доколумбової Америки. Тематичний модуль 3. Західноєвропейська література раннього Відродження. Підготовка до практичного 11	5
11	Середньовічна культура. Тематичний модуль 3. Західноєвропейська література раннього Відродження. Підготовка до практичного 12.	8
Усього годин на самостійну роботу		73

Методи навчання

1. Інтерактивні методи навчання (диспут; історичне моделювання);
2. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
3. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій, вирішення проблемних завдань, метод кейсів (case-study));
4. Проблемний виклад матеріалу;
5. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Творчі роботи, презентації;
3. Контрольні роботи.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- студентські проекти, презентації та виступи на практичних заняттях;

- усна відповідь;
- письмова робота.

Розподіл балів

Розподіл балів (денне відділення)

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	14	1	до 14
Робота на практичному занятті	12	5	до 60
Індивідуальні завдання, підготовка доповідей на конференції, статей	1	10	до 10
Екзамен	1	25	до 25
Усього:			до 100

Розподіл балів (заочне відділення)

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	5	2	до 10
Робота на практичному занятті	3	15	до 45
Самостійна робота: Підготовка контрольної роботи ³	1	20	до 20
Екзамен	1	25	до 25
Усього:			до 100

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
5. Матеріали до лекційних занять.
6. Практикум.

Рекомендовані джерела інформації⁴

³ Підготовка контрольної роботи є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не подав завчасно контрольну роботу, до екзамену не допускається.

Основні джерела:

1. Кеда М.К. Практикум з історії Середніх віків країн Європи та Америки : Навч.-метод. посіб. для студентів пед. вишів. Чернівці : Вид. Лозовий В. М., 2011. 264 с.
2. Історія західноєвропейського Середньовіччя: Хрестоматія / Упорядн. М.О. Рудь. К., 2005.

Основна література:

1. Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. Т. 1. Раннє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2009. 496 с.
2. Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. Т. 2. Високе і пізнє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2010. 616 с.
3. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка и капіталізм. В 3 т. М., 1986–1992.
4. Василевський В. Лекції по історії Средних веков. Спб.: Алтея, 2008. 646 с.
5. Войтович Л., Козак Н., Овсінський Ю., Чорний М. Medium aevum; Середні віки. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів / За ред. Л. В. Войтовича. – Львів: Тріада Плюс, 2010. 502 с.
6. Жак Ле Гофф. Цивілізація середньовікового Запада. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. 560 с.
7. История средних веков: В 2 т. Учебник / Под ред. С.П.Карпова. Т 1. М: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Высшая школа», 2003. 640 с.; Т. 2. 432 с.
8. Крижановська О., Крижановський О. Історія середніх віків: Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. К.: Либідь, 2006. 368 с.
9. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. К.: Наш формат, 2018. 488 с.
10. Харари Ю.Н.Sapiens. Краткая история человечества. М.: Синдбад, 2020. 512 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://www.vostlit.info/>

<http://historic.ru/lostcivil/>

<http://historic.ru>

<http://www.humanities.edu.ru/>

http://www.countries.ru/library/middle_ages/index.htm

<http://www.architektura.com/> <http://www.tambov.fio.ru/vjpusk/vjp002/zabot/20/titul.htm>

www.archaeology.ru

www.archive.org/bookmarks/Alib

<http://www.hist.nsu.ru/ER/sources.htm>

<http://www.hrono.ru/> (Хронологія).

<http://scientist.nm.ru/allbottles.html>

<http://artclassic.edu.ru/>

⁴ Детальний список літератури див. Кеда М.К. Історія країн Європи та Америки доби середньовіччя: Інформаційний пакет матеріалів... – Чернівці: НУ «ЧК», 2020. – 58 с.
<https://drive.google.com/file/d/1FDbbGALx0dBJddw5uidd7MVwY-OLKM4u/view?usp=sharing>

http://www.countries.ru/library/middle_ages/index.htm

<https://arzamas.academy/uni/eastwest/>

<https://arzamas.academy/courses>

Відеоматеріали:

- Средневековье: У истории на кухне (пр-во Франция)

<https://www.youtube.com/watch?v=I6-5IHrFmV0>

- Средневековая жизнь с Терри Джонсом. Крестьянин. (пр-во Великобритания)

<https://www.youtube.com/watch?v=PDlglYFU9vI>

- Средневековая жизнь с Терри Джонсом. Монах. (Великобритания)

https://www.youtube.com/watch?v=MXr_1V63sOo

- Средневековая жизнь с Терри Джонсом. Дама. (пр-во Великобритания)

https://www.youtube.com/watch?v=KpmqsHw_qIE

- Средние века. Короли и королевы Англии

<https://www.youtube.com/watch?v=d1xgyx2B-jc>

- История еды. Раннее средневековье.

<https://www.youtube.com/watch?v=tHgdTSGNljc>

- Норманны. Короли и королевы Англии. https://www.youtube.com/watch?v=9g6-hxL_oaQ

- Клим Жуков о крестовых походах, часть 2: Крестоносное вооружение от

источников к доспеху <https://www.youtube.com/watch?v=GTScAswpYgs> (та інші інтерв'ю К. Жукова)

- Таємниці великих українців: Анна Київська

<https://www.youtube.com/watch?v=kG4mLdcpqwm>

Юваль Ной Харари. Чим пояснюється становлення людства? TED

[Yuval Noah Harari What explains the rise of humans](https://www.ted.com/talks/yuval_noah_harari_what_explains_the_rise_of_humans)

https://www.ted.com/talks/yuval_noah_harari_what_explains_the_rise_of_humans

Наталия Басовская. Ересь и еретики в Западной Европе в эпоху Средних веков.

<https://www.youtube.com/watch?v=z3o5eQnyz6c>

Наталия Басовская. Зарождение средневековой цивилизации Западной Европы.

<https://www.youtube.com/watch?v=cBbZf1oa7PE>

Наталия Басовская. Крестовые

походы. <https://www.youtube.com/watch?v=KnSO3LEgXak>

Наталия Басовская. Столетняя война.

<https://www.youtube.com/watch?v=I8DRvQWaiig>